

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

RADA

USNESENÍ RADY

ze dne 30. listopadu 2009

o cestovní mapě pro posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení

(Text s významem pro EHP)

(2009/C 295/01)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „úmluva“) představuje v Evropské unii společný základ pro ochranu práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení, které pro účely tohoto usnesení zahrnuje fázi vyšetřování a fázi soudního procesu.

(2) Úmluva, jak ji vykládá Evropský soud pro lidská práva, je dále velmi důležitým východiskem pro důvěru členských států v systémy trestního soudnictví ostatních členských států a pro posílení této důvěry. Zároveň existuje prostor pro další činnost Evropské unie s cílem zajistit úplné provádění a dodržování norem úmluvy, jakož i případně zajistit jednotné uplatňování příslušných norem a posílit normy stávající.

(3) Evropská unie úspěšně vytvořila prostor svobody pohybu a pobytu, jehož výhod využívají občané tím, že více cestují, studují a pracují v jiných zemích, než je země jejich bydliště. Odstranění vnitřních hranic a narůstající využívání práv na svobodu pohybu a pobytu však nevyhnutelně vede k tomu, že je stále více osob dotčeno trestním řízením vedeným v jiném členském státě, než je stát, v němž mají bydliště. V takové situaci se stávají procesní práva podezřelých nebo obviněných osob zvláště důležitá, aby bylo možné zajistit právo na spravedlivý proces.

(4) Na úrovni Evropské unie byla přijata různá opatření, jejichž cílem je zajistit pro občany vysokou úroveň bezpečnosti; zrovna tak je ovšem zapotřebí řešit konkrétní problémy, které mohou vyvstat, pokud je určitá osoba předmětem trestního řízení jako osoba podezřelá nebo obviněná.

(5) Tato situace vyžaduje, aby v zájmu zajištění spravedlivého trestního řízení byly učiněny konkrétní kroky týkající se procesních práv. Takové kroky, které mohou zahrnovat přijetí právních předpisů i jiná opatření, posílí důvěru občanů v to, že Evropská unie a její členské státy budou chránit jejich práva a poskytnou těmto právům odpovídající záruky.

(6) Pokud jde o provádění zásady vzájemného uznávání, Evropská rada v roce 1999 v Tampere dospěla k závěru, že by měla být zahájena práce i na těch aspektech procesního práva, u nichž jsou pro snazší uplatňování zásady vzájemného uznávání považovány za nezbytné společné minimální normy, přičemž budou dodržovány základní právní zásady členských států (37. bod závěrů).

(7) Rovněž Haagský program z roku 2004 stanoví, že další uplatňování vzájemného uznávání jakožto základu soudní spolupráce znamená vytváření rovnocenných norem pro procesní práva v trestním řízení, založených na studiích stávající úrovně ochrany v členských státech a na patřičném respektování jejich právních tradic (bod III.3.3.1).

- (8) Vzájemné uznávání předpokládá, že příslušné orgány členských států důvěřují systémům trestního soudnictví v ostatních členských státech. Za účelem prohloubení vzájemné důvěry v rámci Evropské unie je důležité, aby vedle uvedené úmluvy existovaly na úrovni Evropské unie normy na ochranu procesních práv, které jsou v členských státech řádně prováděny a uplatňovány.
- (9) Podle nejnovějších studií panuje mezi odborníky široká podpora pro činnost Evropské unie v oblasti procesních práv, prostřednictvím právních předpisů a jiných opatření, a tyto studie dále ukazují, že existuje potřeba pro hlubší vzájemnou důvěru mezi justičními orgány v členských státech⁽¹⁾. Tento postoj sdílí i Evropský parlament⁽²⁾. Evropská komise ve sdělení o Stockholmském programu⁽³⁾ uvádí, že pro zachování vzájemné důvěry mezi členskými státy a důvěry veřejnosti v Evropskou unii je posílení práv obhajoby zásadní.
- (10) Jednání o procesních právech v rámci Evropské unie během několika posledních let nevedlo k žádným konkrétním výsledkům. Bylo však dosaženo velkého pokroku v oblasti justiční a policejní spolupráce ohledně opatření, která usnadňují trestní stíhání. Nyní je načase zabývat se zlepšováním rovnováhy mezi těmito opatřeními a ochranou procesních práv jednotlivce. Mělo by se usílovat o posílení procesních záruk a dodržování zásad právního státu v trestním řízení, bez ohledu na to, kam v Evropské unii se občané rozhodnou cestovat, kde se rozhodnou studovat, pracovat nebo žít.
- (11) Vzhledem k významu a složitosti těchto otázek se zdá vhodné se jimi zabývat postupně a současně zajistit celkovou soudržnost. Tím, že se jednotlivé kroky v budoucnu omezí jen na jednu oblast, bude možné zaměřit pozornost na každé jednotlivé opatření, a problémy tak budou pojmenovány a řešeny rychle takovým způsobem, který každému opatření přinese přidanou hodnotu.
- (12) Vzhledem k tomu, že výčet opatření uvedených v příloze tohoto usnesení není vyčerpávající, měla by Rada též zvážit možnost zabývat se otázkou ochrany jiných procesních práv než těch, která jsou zařazena do tohoto výčtu.
- (13) Jakékoli nové legislativní akty EU v této oblasti by měly být konzistentní s minimálními normami stanovenými úmluvou v souladu s výkladem v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva,

PŘIJALA TOTO USNESENÍ:

1. Na úrovni Evropské unie by měly být podniknuty kroky s cílem posílit práva podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení. Takové kroky mohou zahrnovat přijetí právních předpisů i jiná opatření.
2. Rada potvrzuje „cestovní mapu pro posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení“ (dále jen „cestovní mapa“) ve znění uvedeném v příloze tohoto usnesení jako základ pro budoucí činnost. Práva, která jsou obsažena v této cestovní mapě a která by mohla být doplněna jinými právy, jsou považována za základní procesní práva a v této fázi by měla být dána přednost těm krokům, jež se týkají těchto práv.
3. Komise se vyzývá, aby předložila návrhy týkající se opatření uvedených v cestovní mapě a zvážila předložení zelené knihy zmiňované v části F.
4. Rada posoudí všechny návrhy předložené v souvislosti s cestovní mapou a zavazuje se, že se jimi bude zabývat jako prioritními záležitostmi.
5. Rada bude plně spolupracovat s Evropským parlamentem v souladu s platnými pravidly a bude náležitě spolupracovat s Radou Evropy.

⁽¹⁾ Viz například „Analýza budoucího vzájemného uznávání v trestních věcech v Evropské unii“, zpráva ze dne 20. listopadu 2008, *Université Libre de Bruxelles*.

⁽²⁾ Viz například „Doporučení Evropského parlamentu Radě ze dne 7. května 2009 o rozvoji prostoru trestního soudnictví v EU“, 2009/2012(INI), bod 1 písm. a).

⁽³⁾ „Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům“ KOM (2009) 262/4 (bod 4.2.2.).

PŘÍLOHA

CESTOVNÍ MAPA PRO POSÍLENÍ PROCESNÍCH PRÁV PODEZŘELÝCH NEBO OBVINĚNÝCH OSOB V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Pořadí práv uvedených v této cestovní mapě je orientační. Je třeba zdůraznit, že níže uvedená vysvětlení slouží pouze jako orientace pro navrhovanou činnost a jejich cílem není předem upravovat přesnou oblast působnosti a obsah daných opatření.

Opatření A: Překlady a tlumočení

Stručné vysvětlení:

Podezřelá nebo obviněná osoba musí být schopna rozumět tomu, co se (v daném řízení) odehrává, a stejně tak musí být rozuměno jí. Podezřelá nebo obviněná osoba, která nemluví jazykem, jenž je v řízení používán, nebo tomuto jazyku nerozumí, bude potřebovat tlumočnicka a překlad nezbytných procesních dokumentů. Zvláštní pozornost by měla být rovněž věnována potřebám podezřelých nebo obviněných osob s poruchou sluchu.

Opatření B: Informace o právech a informace o obvinění

Stručné vysvětlení:

Osoba, která je podezřelá nebo obviněná z trestného činu, by měla být ústně či, tam kde je to vhodné, písemně informována o svých základních právech, například prostřednictvím poučení o právech. Dále by tato osoba měla ihned obdržet informace o povaze a příčinách obvinění proti ní. Obviněná osoba by měla mít ve vhodném čase právo na informace nezbytné k přípravě své obhajoby, přičemž se rozumí, že by tím neměl být dotčen řádný průběh trestního řízení.

Opatření C: Právní poradenství a právní pomoc

Stručné vysvětlení:

Právo na právní poradenství (prostřednictvím právního zástupce) poskytnuté podezřelé nebo obviněné osobě v trestním řízení, jakmile je to vhodné, je základním právem pro zajištění spravedlivého řízení; právo na právní pomoc by mělo zajistit skutečný přístup ke zmíněnému právu na právní poradenství.

Opatření D: Komunikace s příbuznými, zaměstnavateli a konzulárními úřady

Stručné vysvětlení:

Podezřelá nebo obviněná osoba, která je zbavena svobody, musí být okamžitě informována o svém právu na to, aby byla o tomto zbavení svobody informována alespoň jedna osoba, jako například příbuzný či zaměstnavatel, přičemž se rozumí, že by tím neměl být dotčen řádný průběh trestního řízení. Kromě toho musí být podezřelá nebo obviněná osoba, která byla zbavena svobody v jiném než vlastním státě, informována o svém právu na to, aby byly o tomto zbavení svobody informovány příslušné konzulární orgány.

Opatření E: Zvláštní ochrana pro podezřelé nebo obviněné osoby, které jsou zranitelné

Stručné vysvětlení:

Za účelem zajištění spravedlivého řízení je důležité, aby byla věnována zvláštní pozornost podezřelým nebo obviněným osobám, které z důvodu například svého věku, duševního nebo fyzického stavu nemohou rozumět obsahu nebo smyslu řízení či jej sledovat.

Opatření F: Zelená kniha o vazbě

Stručné vysvětlení:

Doba, po kterou může být osoba držena ve vazbě před tím, než je případ projednáván před soudem, a v průběhu soudního řízení, se v různých členských státech velice liší. Příliš dlouhá doba vazby přináší člověku újmu, může poškodit justiční spolupráci mezi členskými státy a nepředstavuje hodnoty, které Evropská unie zastává. V zelené knize by měla být posouzena opatření, která by bylo vhodné v této souvislosti přijmout.